

Datum raadsvergadering	30 oktober 2013	Registratienr.	GR13.3944353
Raadscommissie	F&V	Datum B&W besluit	Nvt
Datum raadscommissie	10 oktober 2013	Portefeuillehouder	
Publiciteit		Steller	P.A. Kommerij
Bijlagen	1 (en 3 op het RIS)	Telefoon	367 7727
		E-mail	<u>petkom1g</u>

Onderwerp

Dienstverleningsplan accountant controlejaar 2013

Concept raadsbesluit

- I. het dienstverleningsplan 2013 van de accountant vast te stellen;
- II. de goedkeuringstolerantie bij de controle van de jaarrekening 2013 te stellen op 1% van de totale lasten van de gemeente in 2013 zoals vastgesteld bij de begroting (inclusief toevoegingen aan de reserves); dat onzekerheden in de jaarrekeningcontrole maximaal 3% van de totale uitgaven mogen bedragen, om de goedkeurende strekking van de accountantscontrole niet aan te tasten; de rapporteringstolerantie bij de jaarrekeningcontrole te stellen op € 500.000, -
- III. de accountant te verzoeken extra aandacht te besteden aan Meerstad en de overige grondexploitaties, de financiële positie en het weerstandsvermogen, de organisatieontwikkeling en PIJOFACH, en de voorspelbaarheid van de liquiditeitsbegroting.
- IV. Gelet op artikel 25, lid 1 Gemeentewet de geheimhouding op te leggen voor de bijlagen drie en vier.

Publiekssamenvatting

Ook voor het controlejaar 2013 heeft de accountant net als voorgaande jaren een dienstverleningsplan opgesteld. Deze treft u hierbij aan. In dit plan gaat de accountant in op de controlewerkzaamheden die hij het komende jaar gaat uitvoeren, de te hanteren werkwijze en het in te zetten team. Op deze wijze worden de afspraken tussen de accountant en de raad helder vastgelegd en weet de raad wat hij wel en niet van de accountant mag verwachten. Het is aan de raad om het dienstverleningsplan vast te stellen.

Inleiding

Met dit voorstel geeft de raad aan op welke wijze hij de controle van de jaarrekening 2013 door de accountant wil laten uitvoeren. De accountant heeft in het dienstverleningsplan controlejaar 2013 een voorstel voor deze controleaanpak gedaan. Het audit committee legt dit plan na bespreking met een positief advies aan de raad voor. De raad kan ook aandachtsgebieden meegeven, de accountant besteedt hier dan extra aandacht aan bij zijn controle.

Beoogd resultaat

Het meegeven van kaders aan de accountant voor de door hem uit te voeren controle op de jaarrekening.

Kader

Conform artikel 197 van de Gemeentewet controleert de door de raad aangestelde accountant elk jaar de jaarrekening. In de controleverordening ex artikel 213 Gemeentewet is bepaald dat de raad de controletoleranties vaststelt. Het college van B&W stelt het normenkader rechtmatigheid vast.

Argumenten/afwegingen

Met het vaststellen van de controletoleranties bepaalt de raad in feite de 'zwaarte' van de door de accountant uit te voeren controle. Voorgesteld wordt om net als de afgelopen jaren voor de goedkeuringstolerantie een percentage van 1% te hanteren. Dit betekent dat het totaal aan fouten in de jaarrekening niet boven de 1% van de totale uitgaven van de gemeente in 2012 zoals vastgesteld bij de begroting mag uitkomen, anders wordt de goedkeurende strekking van de accountantsverklaring aangetast. Overigens kan de raad dit percentage van 1% wel verlagen en daardoor de controle scherper maken, maar niet verhogen. Wanneer het totale aantal fouten tussen de 1% en 3% uitkomt, dan geeft de accountant een beperkende verklaring af. Wanneer het aantal fouten meer dan 3% is, leidt dat tot een afkeurende verklaring.

Daarnaast wordt voorgesteld om onzekerheden in de jaarrekeningcontrole tot maximaal 3% van de totale uitgaven toe te staan. Daarboven komt de goedkeuring door de accountant in gevaar. Is het aantal onzekerheden tussen de 3% en 10%, dan leidt dat tot een beperkende verklaring. Wanneer dit boven de 10% uitkomt, is er sprake van een oordeelsonthouding door de accountant.

Voor wat betreft de rapporteringstolerantie, het minimumbedrag van elke geconstateerde fout waarover de accountant moet rapporteren, is het voorstel om hiervoor het bedrag van € 500.000, - te hanteren. Dat betekent dat elke geconstateerde fout van € 500.000, - of meer gerapporteerd wordt door de accountant. Deze percentages en het bedrag van € 500.000 euro zijn zoals gezegd dezelfde als de afgelopen jaren.

Bij de controle betreft de accountant ook het zogenaamde normenkader rechtmatigheid waarin alle relevante wet- en regelgeving, relevante gemeentelijke verordeningen en regelgeving en relevante collegebesluiten zijn opgenomen. De accountant gebruikt dit normenkader om een oordeel te kunnen vellen over de rechtmatigheid van het gemeentelijk handelen in 2013. Dit normenkader is door het college van B&W op 18 juni 2013 vastgesteld en ter kennisname gebracht van de raadscommissie F&V van 4 september 2013.

Door het audit committee is per mail aan de raadsfracties gevraagd welke onderwerpen de fracties zouden willen meegeven aan de accountant. Hierop zijn enkele reacties binnengekomen. Het audit committee stelt voor om in ieder geval vast te houden aan de onderwerpen waar de accountant de laatste jaren al extra aandacht aan besteedt: Meerstad en de overige grondexploitaties, de financiële positie en het weerstandsvermogen, en de organisatieontwikkeling en PIJOFACH. Daarnaast stelt het audit committee voor om de accountant te laten kijken naar de voorspelbaarheid van de liquiditeitsbegroting.

Maatschappelijk draagvlak/participatie

Niet van toepassing

Financiële consequenties

Geen.

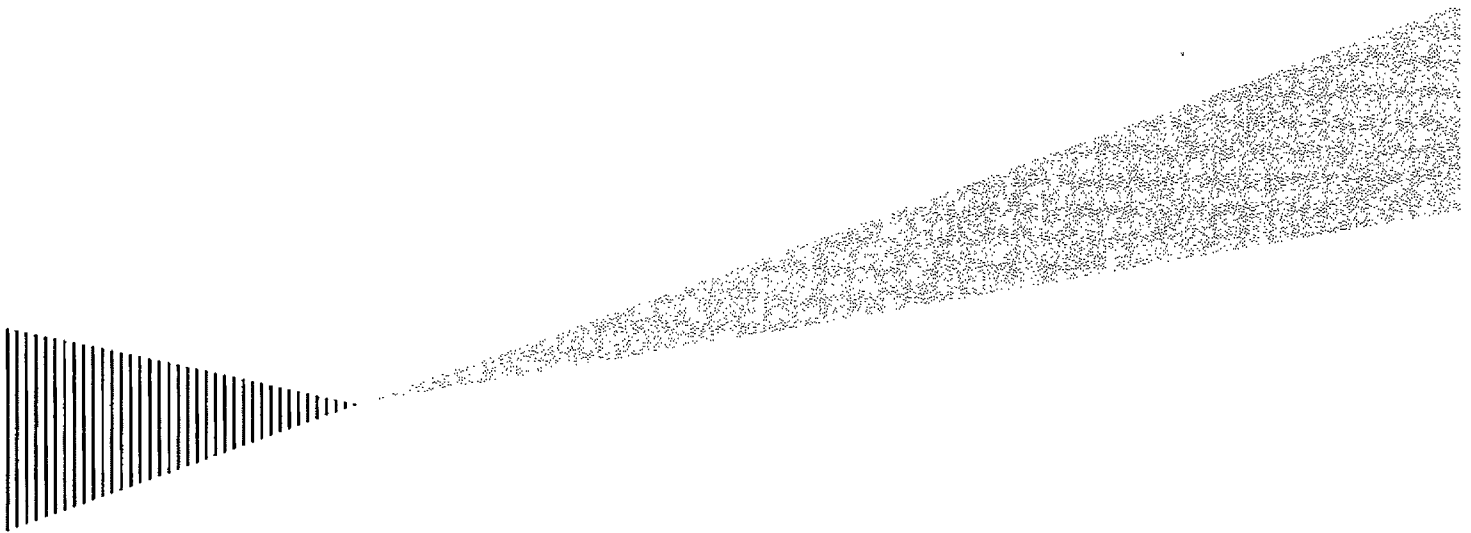
Realisering en evaluatie

Over het controlejaar 2012 heeft de accountant een evaluatie aangeleverd waarin verantwoording wordt afgelegd over de gemaakte afspraken in het dienstverleningsplan 2012. Deze evaluatie is voor de raadsleden digitaal in te zien op het Raadsinformatiesysteem (RIS). Op het RIS staan achter de inlogcode ook de twee geheime bijlagen (bijlagen 3 en 4), de evaluatie 2012 en het dienstverleningsplan 2013 inclusief een overzicht in de kosten van dienstverlening. Vanwege concurrentieoverwegingen zijn deze gegevens niet openbaar.

Gemeente Groningen

Dienstverleningsplan 2013

NIET VERTROUWELIJK

Building a better
working world

De gemeenteraad van de
gemeente Groningen
T.a.v. de griffier, de heer drs. A.G.M. Dashorst
Postbus 20001
9700 PB GRONINGEN

Groningen, 24 september 2013

LVRS-9BQG5G/RB/ih

Dienstverleningsplan 2013 van de gemeente Groningen

Geachte leden van de raad,

Hierbij ontvangt u ons dienstverleningsplan voor de controle van de jaarrekening 2013.

In dit plan bevestigen wij de opdracht voor de controle van de jaarrekening 2013, beschrijven wij onze controleaanpak en leggen wij de afspraken vast die wij met u hebben gemaakt.

Het doel hiervan is te waarborgen dat onze dienstverlening overeenkomt met uw verwachtingen en wensen.

Wij hebben het concept van dit dienstverleningsplan afgestemd met het audit committee.

Tot nadere toelichting zijn wij graag bereid.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. R.H. Bouman RA

Building a better
working world

Inhoudsopgave

1	Opdracht voor de controle	1
1.1	Opdracht	1
1.2	Wettelijk kader	1
1.3	Controle- en rapporteringstoleranties	2
1.4	Reikwijdte van onze controle	3
2	Verantwoordelijkheden gemeente Groningen	5
2.1	Verantwoordelijkheden college	5
2.2	Documentatie	5
2.3	Bevestiging bij de jaarrekening	5
2.4	Naleving specifieke wet- en regelgeving	6
2.5	Werkplekken voor ons controleteam	6
3	Onze controleaanpak	7
3.1	Inleiding	7
3.2	Planningsfase	7
3.3	Interim-controle	7
3.4	Jaarrekeningcontrole	9
3.5	Afrondingsfase en rapportering	10
4	Onze specifieke aandachtspunten en werkzaamheden in het kader van de controle van de jaarrekening 2013	11
4.1	Inleiding	11
4.2	Meerstad en overige grondexploitatie	11
4.3	De financiële positie en het weerstandsvermogen	11
4.4	Organisatieontwikkeling en PIJOFACH	11
4.5	Overige aandachtspunten en risico's	12
5	Uw attentiepunten en specifieke wensen	13
5.1	Inleiding	13
5.2	Specifieke aandachtspunten 2013	13
6	Team en onafhankelijkheid	14
6.1	Teambezetting	14
6.2	Onafhankelijkheid	14
6.3	Rotatie eindverantwoordelijk partner	14
6.4	Onafhankelijkheid en pre-approvalprocedure	15
7	Honorarium	16

1 Opdracht voor de controle

1.1 Opdracht

Inhoud opdracht

Wij zullen fungeren als accountant van de gemeente Groningen met het doel te onderzoeken of de jaarrekening aan de in de wet gestelde eisen voldoet. De uitslag van ons onderzoek zullen wij weergeven in een controleverklaring, welke aangeeft of:

De jaarrekening een getrouw beeld geeft van zowel de baten en lasten als de grootte en samenstelling van het vermogen en is opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De baten en lasten, alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dat wil zeggen dat deze in overeenstemming zijn met de begroting en van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder gemeentelijke verordeningen en collegebesluiten die een nadere uitwerking zijn van externe regelgeving dan wel van raadsbesluiten of door u vastgestelde verordeningen. Dit kader is door of namens het college nader gespecificeerd en is door uw raad vastgesteld.

De rechtmatigheidscontrole van de accountant richt zich alleen op de financiële beheershandelingen als gevolg van deze wet- en regelgeving.

Het jaarverslag met de jaarrekening verenigbaar is.

Wij merken aanvullend hierop op dat uw gemeente ook voor het boekjaar 2013 op grond van wettelijk voorschrift verplicht is voor een aantal specifieke uitkeringen de verantwoordingsinformatie hieromtrent op te nemen in een bijlage bij de jaarrekening, waarvoor het te hanteren model door het ministerie van BZK is voorgeschreven. Dit in het kader van de verdere invoering van Single information en single audit (Sisa) in het rekeningjaar 2013 voor een groot aantal specifieke uitkeringen.

1.2 Wettelijk kader

Beroepsvoorschriften

Wij verrichten onze controle in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO).

Deze standaarden vereisen dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften. Indien u prijs stelt op een exemplaar van de *Verordening Gedragscode* kunnen wij u die toesturen. Voorts zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Bepalingen Gemeentewet

Wij gaan op grond van Artikel 213, lid 3, van de Gemeentewet na of de jaarrekening aan de bij en krachtens deze wet gestelde voorschriften voldoet, of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is en of de in het kader van Sisa voorgeschreven bijlage is toegevoegd.

Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)

In het kader van de Wwft maken wij u erop attent dat wij verplicht zijn een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie, voor zover die wordt gesignaleerd in het kader van onze normale werkzaamheden, te melden aan de Financial Intelligence Unit Nederland te Zoetermeer. Van een dergelijke melding mogen wij u geen mededeling doen.

Inzage in onze dossiers door toezichthouders en andere instanties

Alle werkpapieren en dossiers, rapporten en andere zaken, gecreëerd door onze organisatie als onderdeel van ons onderzoek, blijven eigendom van onze organisatie. Wij kunnen worden verplicht om aan derden, bijvoorbeeld toezichthouders, FIOD-ECD en ministeries, op grond van wettelijke bepalingen of andere voorschriften informatie te verstrekken of toegang tot onze werkpapieren en dossiers te verschaffen. Op grond van onze geheimhoudingsregels zijn wij in sommige gevallen verplicht uw schriftelijke toestemming voor inzage te verkrijgen. Indien een dergelijk verzoek ons bereikt, zullen wij hierover zo spoedig mogelijk contact met het college opnemen over de voorwaarden waaronder aan dit verzoek kan worden voldaan en om het college toestemming te vragen voor zover noodzakelijk. Ook de Belastingdienst kan in het kader van het bovenstaande voor een reguliere belastingcontrole aan ons verzoeken informatie te verstrekken of inzage in onze werkpapieren en dossiers te verschaffen. Een dergelijk verzoek zal altijd in eerste instantie aan u en/of uw juridisch of fiscaal adviseur kenbaar worden gemaakt door de controlemedewerker van de Belastingdienst. Wij zijn van mening dat het algemeen belang er mee gediend is dat de Belastingdienst bij belastingcontroles kan steunen op de uitgevoerde werkzaamheden in het kader van de controle van jaarrekeningen. Wij zullen het college vragen om zijn instemming schriftelijk aan ons kenbaar te maken. In dat kader zullen wij bij een verzoek van de Belastingdienst zo spoedig mogelijk contact met het college opnemen. Mocht in een concrete situatie uw gemeente haar instemming onthouden, dan zullen wij op grond van onze gedragsregels nagaan waarom uw gemeente haar instemming niet geeft.

1.3 Controle- en rapporteringstoleranties

Toleranties als gevolg van controleprotocol

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie, zoals door de raad nog vast te stellen, bedraagt voor tekortkomingen 1% en voor onzekerheden 3% van de voor het jaar 2013 voor uw gemeente begrote totale lasten (inclusief toevoegingen aan de reserves). Het normenkader 2013 is op 19 juni 2013 middels een collegebrief ter kennisneming toegestuurd. Wij zullen de hoogte van deze goedkeuringstolerantie zo nodig bijstellen aan de hand van de werkelijke lasten volgens de conceptjaarrekening 2013. De rapporteringstolerantie dient nog door de raad te worden vastgesteld. Indien dit dienstverleningsplan in de raad ongewijzigd wordt vastgesteld, gaan wij uit van de tot nu toe gehanteerde rapporteringstolerantie van € 500.000.

Toleranties Sisa

In afwijking van het bovenstaande geldt voor de in de bijlage bij de jaarrekening opgenomen verantwoordingsinformatie inzake specifieke uitkeringen (Sisa) de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering:

- € 10.000 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 100.000 is.
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is.
- € 100.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

1.4 Reikwijdte van onze controle

Interne beheersing

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door ons toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen nemen wij de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en het getrouwe beeld daarvan. Deze risico-inschattingen zijn gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden, maar hebben niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente Groningen. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het college van burgemeester en wethouders gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij willen er de aandacht op vestigen dat als gevolg van het toepassen van deelwaarnemingen en andere beperkingen die inherent zijn aan een controle, gevoegd bij de beperkingen die inherent zijn aan elk systeem van interne beheersing, er een onvermijdbaar risico bestaat dat zelfs indien een controle naar behoren is gepland en uitgevoerd in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden een afwijking van materieel belang onontdekt blijft.

Continuïteit informatietechnologie

Ons oordeel houdt geen uitspraak in over de continuïteit van de door u gebruikte informatietechnologie. Mochten wij tijdens de uitvoering van onze controle stuiten op onvolkomenheden op dit vlak dan zullen wij dit melden in ons verslag van bevindingen, zoals door de wet vereist.

Fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude berust bij zowel het toezichthoudend orgaan als het college van Burgemeester en Wethouders van uw gemeente. De accountant is niet verantwoordelijk en aansprakelijk voor de preventie van fraude.

Onze controleopdracht richt zich niet specifiek op het ontdekken van fraude. Indien bij de uitvoering van de controleopdracht aanwijzingen van fraude worden verkregen, zullen wij, ongeacht de mogelijke omvang en de aard van de vermoedelijke fraude, aanvullend onderzoek verrichten, afgestemd op het vaststellen van de aard en omvang van de fraude in relatie tot de jaarrekening. Indien wij een aanwijzing voor – of een redelijk vermoeden van – fraude verkrijgen, zullen wij hierover communiceren met het college en/of (een vertegenwoordiging) van uw raad.

In het kader van de Controlestandaard 240 "De verantwoordelijkheid van de accountant voor het onderkennen van het risico van fraude in het kader van de controle van financiële overzichten" zullen wij het college van de gemeente Groningen vragen de volgende punten schriftelijk te bevestigen:

- 1 Het college erkent zijn verantwoordelijkheid voor de opzet en invoering van de maatregelen van interne beheersing om fraude te voorkomen en ontdekken.
- 2 Het college heeft ons de resultaten gemeld van zijn inschatting van het risico dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang zou kunnen bevatten als gevolg van fraude.

- 3 Het college heeft ons alles gemeld dat hem bekend is in verband met aanwijzingen voor fraude, beschuldigingen van fraude of fraude die de gemeente beïnvloed kunnen hebben en waarbij betrokken zijn:
 - a leidinggevenden,
 - b werknemers die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing;
 - c anderen in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn voor de jaarrekening.
- 4 Het college heeft ons op de hoogte gesteld van alle aanwijzingen voor fraude, beschuldigingen van fraude of fraude met mogelijke invloed op de jaarrekening van de gemeente die hem bekend zijn door mededelingen van werknemers, voormalige werknemers, regelgevende instanties of anderen.

Het college zal ons informeren omtrent alle aspecten en beweringen met betrekking tot financiële onregelmatigheden die het college, het overige management of het audit committee ter ore zijn gekomen of zijn meegedeeld (ongeacht de bron of vorm waarin en inclusief, zonder enige beperking, beschuldigingen van "klokkenluiders"). In dat geval verstrekt het college ons volledige en tijdige toegang tot interne onderzoeken naar deze informatie.

Onder financiële onregelmatigheden worden ook verstaan aspecten en beweringen rondom manipulaties van financiële resultaten door het management en werknemers, verduistering van activa, omzeiling van interne controles, ongepaste invloed op transacties met verbonden partijen, opzettelijke misleiding van accountants of andere beschuldigingen, niet-wettige handelingen of fraude die tot gevolg kan hebben dat de jaarrekening een verkeerd beeld geeft of anderszins de financiële verslaggeving aantast van uw gemeente. Indien in enigerlei mate een beperking geldt voor het verstrekken van bedoelde informatie, dan zal het college ons hiervan onverwijld in kennis stellen. Een dergelijke beperking kan door ons beschouwd worden als een beperking in de aard en reikwijdte van onze opdracht tot controle en kan ons beletten een verklaring af te geven bij de jaarrekening, of kan aanleiding zijn tot aanpassing van onze verklaring of op andere wijze van invloed zijn op de continuering van onze opdracht als onafhankelijke accountants van de gemeente.

Gebruikmaken werkzaamheden interne controle

Bij de uitvoering van onze werkzaamheden in het kader van de in deze brief vermelde dienstverlening wordt gebruikgemaakt van de werkzaamheden van uw internecontroleafdelingen. Met de internecontroleafdelingen zijn hiertoe afspraken gemaakt over gezamenlijke afstemming van de controleplanning, de aard en diepgang van uit te voeren werkzaamheden, de rapportage en de dossiervorming. Bij het gebruikmaken van deze werkzaamheden is Controlestandaard 610 "Gebruikmaken van de werkzaamheden van interne accountants" van toepassing.

De standaard houdt onder meer in dat wij de voor ons relevante, door de internecontroleafdelingen uitgevoerde, werkzaamheden evalueren en testen om ons ervan te overtuigen dat de werkzaamheden toereikend zijn voor onze doelstellingen en om vast te stellen welke eigen werkzaamheden onze eigen professionals moeten uitvoeren.

Dossiers van de internecontroleafdelingen, waarin voor de jaarrekeningcontrole relevante werkzaamheden zijn gedocumenteerd, dienen voor ons te allen tijde toegankelijk te zijn, ook na beëindiging van onze werkzaamheden; dit ongeacht de reden en/of wijze van beëindiging. De dossiers van de internecontroleafdelingen zullen minimaal zeven jaar na beëindiging van de werkzaamheden van een bepaald controlejaar worden bewaard, of langer indien dit naar onze mening noodzakelijk is (bijvoorbeeld in geval van [dreiging van] een civiele, straf- of tuchtrechtelijke procedure). Mede gezien de ontwikkelingen rondom het accountantsberoep, waaronder het toezicht op accountants door de AFM, worden afspraken over dossiervorming jaarlijks geëvalueerd en zo nodig herzien.

2 Verantwoordelijkheden gemeente Groningen

2.1 Verantwoordelijkheden college

Wij vestigen er de aandacht op dat het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen verantwoordelijk is voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het BBV en de WNT. Tevens is het college van burgemeester en wethouders verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

Het college van burgemeester en wethouders is daarnaast verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het college noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. Daarnaast is het college ingevolge de financiële verordening primair verantwoordelijk voor een toereikend rechtmatigheidsbeheer. In dat kader dient ook intern binnen uw gemeente met de nodige periodiciteit en diepgang te worden vastgesteld dat dit beheer toereikend is en in het dienstjaar heeft gefunctioneerd.

2.2 Documentatie

Het college van burgemeester en wethouders draagt verantwoordelijkheid voor het aan ons: toegang verschaffen tot alle informatie waarvan het zich bewust is dat deze relevant is voor het opmaken van de jaarrekening, zoals de vastleggingen, documentatie en andere aangelegenheden; verstrekken van aanvullende informatie die wij kunnen vragen voor het doel van de controle; onbeperkt toegang verschaffen tot personen binnen de gemeente Groningen van wie wij vaststellen dat het noodzakelijk is controle-informatie te verkrijgen.

Het college zal ons tijdig de jaarrekening, het jaarverslag en de overige gegevens in conceptvorm aanleveren, zodat wij deze kunnen controleren voordat zij in definitieve vorm worden opgesteld.

2.3 Bevestiging bij de jaarrekening

Het college dient erop toe te zien dat de rechten en verplichtingen van de gemeente Groningen op toereikende wijze in de jaarrekening tot uitdrukking worden gebracht, met inbegrip van die rechten en verplichtingen die reeds bestaan maar niet via de normale administratieve procedures zijn vastgelegd. In sommige gevallen kunnen deze rechten en verplichtingen niet door accountantscontrole worden ontdekt. Reeds bekende en/of te verwachten gebeurtenissen en omstandigheden zullen tevens op adequate wijze in de jaarrekening tot uitdrukking moeten worden gebracht. Wij zullen in verband met deze aspecten het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen verzoeken de mededelingen die in dat kader aan ons zijn gedaan schriftelijk te bevestigen.

Voorts zullen wij het college vragen schriftelijk te bevestigen dat het van oordeel is dat het effect van eventuele ongecorrigeerde afwijkingen in de jaarrekening, zowel afzonderlijk als in totaal, niet van materieel belang is voor de jaarrekening als geheel. Een overzicht van deze posten zal in de schriftelijke mededeling worden opgenomen of eraan worden gehecht.

Wij hebben er alle vertrouwen in te kunnen rekenen op volledige medewerking van uw medewerkers en vertrouwen er op dat men alle vastleggingen, documentatie en andere informatie die in het kader van de controle benodigd is beschikbaar zal stellen.

2.4 Naleving specifieke wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen en de raad zijn ook verantwoordelijk voor de naleving van wettelijke en andere voorschriften. Een controleopdracht zal in het algemeen niet leiden tot ontdekking van overtredingen van alle wet- en regelgeving. Ontdekking van overtredingen, ongeacht de materialiteit, zal leiden tot overweging van de implicaties voor de integriteit van het college of de werknemers en het mogelijke effect op andere aspecten van onze controle.

Wij zullen het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen verzoeken schriftelijk te bevestigen dat het alle inlichtingen heeft verstrekt omtrent alle hem bekende werkelijke of mogelijke overtredingen van wet- en regelgeving, waarmee bij de opstelling van de jaarrekening rekening moet worden gehouden.

2.5 Werkplekken voor ons controleteam

De zorg voor onze medewerkers en voor de omstandigheden waaronder zij hun werkzaamheden verrichten, vormt een belangrijk aspect van de strategie van Ernst & Young Accountants LLP. Wij hebben dan ook met de bij de controle betrokken functionarissen van uw gemeente afgesproken dat zal worden zorg gedragen voor geschikte werkplekken voor ons controleteam dat in het kader van deze opdracht werkzaamheden verricht.

3 Onze controleaanpak

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven wij onze controleaanpak, specifiek voor de gemeente Groningen. Hierin onderkennen wij de volgende fasen:

1	Planningsfase	Planning en vaststellen van de controlerisico's en de controleaanpak.
2	Interim-controle	Controle van de internerisicobeheersings- en controlesystemen.
3	Jaarrekeningcontrole	Gegevensgerichte controlewerkzaamheden.
4	Afrondingsfase	Afronding van de controle.

In het vervolg gaan wij nader in op de werkzaamheden die wij in de verschillende fasen verrichten.

3.2 Planningsfase

In de planningsfase worden de verwachtingen van de gemeente Groningen in kaart gebracht en wordt het controleteam samengesteld. Concreet voeren wij de volgende werkzaamheden uit:

Wij bespreken, in het kader van de opdrachtverstrekking door de raad, met het audit committee ons dienstverleningsplan, de actuele ontwikkelingen en de specifieke aandachtspunten voor de controle.

Wij bespreken met de portefeuillehouder, concerncontroller (controllersoverleg), de directeur bedrijfsvoering en de concernmanager financiën de actuele ontwikkelingen, follow-up van de bevindingen van voorgaand jaar, mogelijke aandachtspunten, onze risicoanalyse en controleaanpak, van belang voor de werkafspraken met de organisatie.

Wij bespreken op concernniveau de planning voor de controle en rapportering aan de organisatie, college en raad. Dit geldt zowel voor de interim-controle als voor de jaarrekeningcontrole.

De uitkomsten van bovengenoemde bespreking delen wij met ons gehele controleteam in een zogenaamd Team Planning Event (TPE). In deze bijeenkomst staan onze risicoanalyse en controleaanpak centraal.

Deze planningsfase resulteert in een dienstverleningsplan voor de gemeente Groningen.

De specifieke aandachtspunten van de raad (zoals besproken in het audit committee) zijn weergegeven in hoofdstuk 4.

3.3 Interim-controle

Doel interim-controle

De tussentijdse controlewerkzaamheden voeren wij uit in de periode september/november.

De interim-controle is erop gericht om vast te stellen in hoeverre en in welke mate de internerisicobeheersings- en controlesystemen adequaat en effectief zijn, voor zover dit nodig is in het kader van de controle van de geconsolideerde jaarrekening van de gemeente Groningen. De reikwijdte hiervan is weergegeven in paragraaf 1.4.

Risicoanalyse en significante posten

Onze risicoanalyse is top-down ingericht, omdat het onze opdracht is om een controleverklaring bij de jaarrekening van de gemeente Groningen af te geven. Daarbij maken wij onderscheid tussen significante posten en niet-significante posten. Of een post als significant wordt aangemerkt, is afhankelijk van meerdere kenmerken, waaronder de waarschijnlijkheid op materiële fouten, de omvang van de post in de jaarrekening, wijzigingen in processen die leiden tot de posten, het volume van deze transacties en overige significante factoren.

Als significante posten in de jaarrekening van de gemeente Groningen zijn geïdentificeerd:

Balans	(deel) Programma's
Materiële vaste activa	Werk en activering
	Inkomen en inkomensondersteuning
	Iederz
Financiële vaste activa	Fysieke veiligheid
	Publieke dienstverlening
	Facilitaire dienstverlening extern en intern
Niet in exploitatie genomen bouwgrond	Integraal jeugdbeleid
	Sociale samenhang en participatie
	Preventie en zorg
Onderhanden werk (grondexploitatie)	Integratie en emancipatie
	Sportieve infrastructuur
	Culturele infrastructuur
Liquide middelen	Parkeren
	Nieuwbouw
	Bestaande woningvoorraad
Reserves	Kwaliteit van leefomgeving
	Afvalinzameling en verwerking
	College, raad en overig
Voorzieningen	Lokale belastingen en heffingen
	Algemene inkomsten en onvoorzien

Per significante post: inherent risico en controlerisico

Voor iedere significante post van de jaarrekening wordt het inherente risico en het controlerisico bepaald. Het inherente risico (laag of hoog) wordt op basis van "professional judgement" vastgesteld.

Het controlerisico wordt gedefinieerd als het risico dat bepaalde internebeheersingsmaatregelen niet voldoende zijn om mogelijke fouten en/of risico's in de organisatie adequaat te ontdekken en te corrigeren. In feite betreft dit de vraag in welke mate de internerisicobeheersings- en controlesystemen adequaat en effectief zijn.

Posten en processen

Voor de significante posten wordt bepaald uit welke processen zij ontstaan. Voor deze processen wordt vastgesteld welke internebeheersingsmaatregelen zijn getroffen om de processen effectief en adequaat te laten verlopen.

Als significante processen voor de gemeente Groningen zijn geïdentificeerd:

Processen	
<p><i>Algemeen</i></p> <p>Inkopen/betalingsverkeer Personeel en salarissen (inclusief verwerking) Begroting- en budgetbeheer Afsluitprocedures</p>	<p><i>Specifiek</i></p> <p>Subsidieverstrekking WMO WWB WSW Parkeren Grondexploitatie Belastingen Treasury Afvalinzameling</p>

Indien een significante post uit een routinematig proces ontstaat, wordt er naar gestreefd om bij de accountantscontrole op het proces te steunen. Ontstaat een significante post uit een niet-routinematig proces (veelal de situatie bij reserves en het berekenen van voorzieningen), dan wordt de post door middel van gegevensgerichte detailcontrole gecontroleerd.

De geïdentificeerde internebeheersingsmaatregelen kunnen zowel handmatige als geautomatiseerde beheersings- en controlemaatregelen zijn.

Als de beheersings- en controlemaatregelen als effectief worden aangemerkt en vervolgens wordt vastgesteld dat ze ook daadwerkelijk bestaan en werken (door het uitvoeren van een lijncontrole en proceduretesten), kunnen wij op de betreffende processen steunen voor de accountantscontrole.

Naar onze inschatting is ten tijde van onze interim-controle 2013 de concentratie van de PIJOFACH-taken nog niet zover gevorderd dat wij onze interim-controle centraal kunnen gaan uitvoeren.

Wij leggen onze bevindingen naar aanleiding van de interim-controle vast in een concern managementletter gericht aan de raad.

3.4 Jaarrekeningcontrole

De gegevensgerichte controlewerkzaamheden worden in principe verricht in maart en april 2014. Indien mogelijk worden een aantal posten al begin januari gecontroleerd, om daarmee de werkdruk beter te verdelen en mogelijke discussiepunten ten aanzien van schattingsposten vroegtijdig te signaleren.

Op verzoek van college en raad zullen wij de controle op de waardering van de gronden in december/januari uitvoeren. De exacte planning moet nog worden afgestemd met de gemeentelijke organisatie. Wij zullen over onze bevindingen afzonderlijk rapporteren, indien hiervoor voldoende aanleiding is en dit past binnen de planning van de gemeente.

De diepgang van deze werkzaamheden is voor wat betreft de significante posten van de (geconsolideerde) jaarrekening afhankelijk van de uitkomsten van de gecombineerde risicoanalyse als uitkomst van de interim-controle.

De werkzaamheden bestaan uit het leggen van aansluitingen, het uitvoeren van cijferbeoordelingen, verbandcontroles en aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden.

Daarbij wordt specifiek aandacht besteed aan de juiste toepassing van het BBV. Tevens melden wij, voor zover wij dat kunnen beoordelen, of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening.

In vervolg op onze aanpak van afgelopen jaar zullen wij de controle van de jaarrekening zoveel mogelijk centraal (op concernniveau) uitvoeren, uitgaande van een "geconsolideerde" jaarrekening vanuit Dafinci. Daar waar noodzakelijk zullen wij een aantal specifieke posten controleren bij de vakdirecties. Met deze aanpak anticiperen wij op de concentratie van de PIJOFACH-taken in het Shared Service Center eind 2013.

3.5 Afrondingsfase en rapportering

Onze detailbevindingen bespreken wij met de verantwoordelijk vakdirecteur/(dienst)controller. Daarbij maken wij gebruik van het format van de detailbevindingen en stemmen wij de bevinding mondeling (bespreking), telefonisch of via e-mail af, afhankelijk van het belang van de bevinding.

De bevindingen naar aanleiding van de interim-controle leggen wij vast in een concern managementletter gericht aan de raad (inclusief verkorte zogenaamde A3-versie).

De bevindingen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole leggen wij vast in een concernrapport van bevindingen gericht aan de raad (inclusief verkorte zogenaamde A3-versie). Vervolgens zullen wij over de uitkomsten van onze werkzaamheden aan u rapporteren in de vorm van een controleverklaring bij de jaarrekening.

Alle rapportages worden in concept besproken met de concerncontroller, het GMT, het college van burgemeester en wethouders, het audit committee en de raad.

Na afloop van het boekjaar evalueren wij met het audit committee onze controle en dienstverlening, met als doel te waarborgen dat onze dienstverlening overeenkomt met uw verwachtingen en wensen.

4 Onze specifieke aandachtspunten en werkzaamheden in het kader van de controle van de jaarrekening 2013

4.1 Inleiding

Evenals voorgaand jaar zal het ook voor boekjaar 2013 noodzakelijk zijn een aantal aanvullende werkzaamheden te verrichten. De gevolgen van de recessie in relatie tot Meerstad en de overige grondexploitaties, de huidige financiële positie en het weerstandsvermogen, de bezuinigingen en de vele organisatieontwikkelingen (o.a. PIJOFACH) vragen om extra aandacht in de controle.

In deze paragraaf geven wij, in willekeurige volgorde, weer welke ontwikkelingen dit zijn en welke gevolgen dit heeft voor onze werkzaamheden.

4.2 Meerstad en overige grondexploitatie

Omdat de recessie nog niet ten einde is, blijven de risico's rondom de grondexploitatie (o.a. Meerstad, de NIEGG, de woningbouwprojecten en bedrijventerreinen) hoog. In de afgelopen boekjaren hebben aanzienlijke afwaarderingen plaatsgevonden en ook voor de komend jaren is dit, zolang de recessie aanhoudt, niet uit te sluiten. Vanzelfsprekend heeft dit gevolgen voor onze controlewerkzaamheden en de kosten hiervan.

4.3 De financiële positie en het weerstandsvermogen

Zoals gemeld in ons accountantsverslag is, als gevolg van de recessie en de noodzakelijke afwaarderingen van gronden, het weerstandsvermogen sterk afgenomen en staat de financiële positie van de gemeente Groningen nog steeds zwaar onder druk. Daarbij staan aanzienlijke bezuinigingen op stapel.

Het is inherent aan een dergelijke situatie dat het risico in het verantwoordings- en controletraject hierdoor zal toenemen. Hoewel wij daar op voorhand geen enkel signaal voor hebben, is het theoretische risico toegenomen dat het resultaat en vermogen wordt beïnvloed, met name middels schattingsposten- en processen. Daarbij zal het gewenst en wellicht noodzakelijk zijn om, evenals voorgaand jaar, een uitgebreide analyse uit te voeren van de meerjarenbegroting (2014 e.v.) en de omvang van het weerstandsvermogen.

4.4 Organisatieontwikkeling en PIJOFACH

In 2013 worden op het gebied van bedrijfsvoering en control een aantal belangrijke vervolgstappen gezet (vorming SSC en concerncontrol). Naar onze mening is het voor de gemeente Groningen een belangrijke prioriteit om in 2013 zo spoedig mogelijk duidelijk te krijgen op welke wijze de control in de organisatie wordt vorm gegeven.

De organisatieontwikkeling en de voorbereiding van de concentratie van de PIJOFACH-taken zal direct of indirect gevolgen hebben voor onze controleaanpak en -werkzaamheden. Er worden op diverse terreinen van de bedrijfsvoering transities voorbereid, medewerkers krijgen andere functies en ook de control wordt anders ingericht. Over boekjaar 2012 bleken de effecten hiervan nog beperkt. De verwachting is wel dat in 2013/eind 2013 een aantal belangrijke stappen worden gezet ten aanzien van het SSC. Op dit moment kunnen wij de gevolgen nog niet overzien, maar wij stellen wel voor vroegtijdig belangrijke ontwikkelingen en risico's in de bedrijfsvoering en PIJOFACH-taken te signaleren en hier aanvullend aandacht aan te besteden.

4.5 Overige aandachtspunten en risico's

Naast de bovengenoemde majeure ontwikkelingen zien wij een aantal overige onderwerpen die mogelijk onze aandacht vragen. Het betreft de volgende onderwerpen:

De vraag is wat de effecten zijn van de recessie en de nieuwbouw van parkeergarages op het parkeerbedrijf en de waardering hiervan.

De vraag is of de gemeente Groningen verder follow-up gaat geven aan het In Control Statement en welke werkzaamheden de raad hierin van ons verwacht.

In de afgelopen twee jaar zijn bevindingen geconstateerd rondom het salarisproces. Op dit moment kunnen wij niet inschatten of uit de interne controles over 2013 opnieuw dergelijke bevindingen worden geconstateerd.

5 Uw attentiepunten en specifieke wensen

5.1 Inleiding

Wij vinden het van groot belang onze controle af te stemmen op de specifieke situatie van de gemeente Groningen en de wensen van de raad als onze opdrachtgever. Een belangrijke doelstelling van dit dienstverleningsplan is daarom te waarborgen dat onze dienstverlening overeenkomt met de verwachting en wensen van raad, college en organisatie.

In overleg met de raad en het audit comité worden jaarlijks de specifieke aandachtspunten bepaald. Deze kunnen zowel bij de interim- als jaarrekeningcontrole worden meegenomen.

De uitkomsten van onze bevindingen op deze punten zullen wij – voor zover voor uw raad relevant – opnemen in onze tussentijdse rapportage, dan wel in het verslag van bevindingen.

5.2 Specifieke aandachtspunten 2013

Door de leden van het audit comité is in de vergadering van 18 september 2013 besloten als aandachtspunt voor de controle over het boekjaar 2013 de voorspelbaarheid van de liquiditeitsbegroting mee te geven. Wij stellen voor hierbij onder meer aandacht besteden aan de te onderscheiden kasstromen, de hieraan ten grondslag liggende prognoses en het effect van afwijkingen ten opzichte van de prognose.

Over dit onderwerp zullen wij rapporteren in onze managementletter naar aanleiding van de interim-controle.

6 Team en onafhankelijkheid

6.1 Teambezetting

Ten behoeve van onze controle zetten wij een ervaren controleteam in. Het controleteam heeft ruime ervaring in uw sector en waarborgt een hoge mate van continuïteit.

Het overzicht van de bij de controle van de gemeente Groningen betrokken partners en managers (allen registeraccountant) ziet er als volgt uit:

Teamleden controleteam gemeente Groningen	Verantwoordelijkheid
R. (Rob) Ellermeijer	Partner en tevens sectorvoorzitter Public van EY en verantwoordelijk voor de contacten met raad en college.
R.H. (Rob) Bouman	Partner en als wettelijke accountant verantwoordelijk voor de controle en de contacten met raad, college en diensten.
M. (Marjolein) Haulussy-Zwols	Manager DIA/CT, MD en BD, SoZaWe, OCSW
S. (Sandra) Zandstra-Gubler	Manager HVD, RO/EZ
J. (Jasper) de Vries	Senior manager EDP Audit

6.2 Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid is naast deskundigheid een van de pijlers van onze beroepsuitoefening. Wij hechten aan onze reputatie op het gebied van deskundigheid en onafhankelijkheid. Wij kennen binnen Ernst & Young Accountants LLP een groot aantal maatregelen, vastgelegd in een continu door ons geactualiseerde database, die de onafhankelijkheid dienen te waarborgen. Periodiek wordt door ons de naleving van interne en externe onafhankelijkheidsvoorschriften beoordeeld, bijvoorbeeld ten aanzien van potentieel conflicterende diensten en de financiële onafhankelijkheid. Onze professionals moeten jaarlijks hun onafhankelijkheid bevestigen.

Wij kunnen bevestigen dat alle betrokken teamleden onafhankelijk zijn in relatie tot onze opdracht voor de gemeente Groningen.

6.3 Rotatie eindverantwoordelijk partner

Met het audit committee is gesproken over de onafhankelijkheid en betrokkenheid van de eindverantwoordelijk partner. De afspraak is dat in principe elke zeven jaar van eindverantwoordelijk partner wordt gewisseld, tenzij na overleg met het AC anders wordt besloten.

Rob Bouman is vanaf 2006 als wettelijk accountant betrokken bij de controle van de gemeente Groningen. Daarmee was het boekjaar 2012 het zevende jaar waarin hij verantwoordelijk is voor de controle van de jaarrekening. In het audit committee is besproken dat gezien de huidige financiële positie, de discussies rondom de gronden en de organisatieontwikkelingen (zoals vorming SSC) het goed zou zijn als de eindverantwoordelijk partner ook de controle van boekjaar 2013 uitvoert (daarmee is sprake van een stabiele factor).

In de afgelopen jaren zijn de nodige wisselingen geweest in raad, audit committee, college en organisatie, zodat de onafhankelijkheid richting accountant ook daardoor voldoende blijft gewaarborgd. Tenslotte waarborgt de betrokkenheid van een tweede partner (op iets meer afstand) eveneens de onafhankelijkheid in relatie tot de gemeente Groningen. Het audit committee heeft daarom ingestemd met betrokkenheid van Rob Bouman als eindverantwoordelijk partner voor de controle van boekjaar 2013.

6.4 Onafhankelijkheid en pre-approvalprocedure

Teneinde onze onafhankelijkheid als accountant van de raad in relatie tot het college te waarborgen, hebben wij afgesproken een pre-approvalprocedure te hanteren voor mogelijke aanvullende opdrachten. Deze procedure is nader uitgewerkt door de griffie en organisatie en het afgelopen jaar nog een keer geëvalueerd.

Uit de evaluatie is gebleken dat de procedure goed heeft gewerkt, maar vanuit het audit committee bestond de behoefte deze iets pragmatische in te richten. Afgesproken is dat vanaf nu alle aanvullende opdrachten van het college of de organisatie (niet zijnde controle van de jaarrekening en deelverantwoordingen) vooraf ter kennisneming worden gemeld het audit committee. Daarnaast worden achteraf twee keer per jaar de kosten van alle aanvullende opdrachten verantwoord aan het audit committee, waardoor ook achteraf nog een oordeel kan worden gegeven over de onafhankelijkheid.

Building a better
working world

7 Honorarium

Informatie omtrent ons honorarium is opgenomen in de vertrouwelijk versie van het dienstverleningsplan.